

Иван Вазов
Хамалинът

През един хубав и безоблачен юлски ден, когато откъм Витоша, съблечена съвсем от зимните си преспи, един тих, прохладен ветрец люшкаше зелените шатри на акациите край алеите, що водят за софийската гара, аз се разхождах под сенките на една от тия алеи с г-на С., бивши висок чиновник в едно министерство. Ние отивахме да посрещаме някого на гарата и бяхме предпочели да идем дотам пешком, вместо да се възползуваме от трамвая.

Когато стигнахме до онова място, дето пътят ни възвива на запад, за да заобиколи градината при гарата, другарят ми ме помоли да прекося направо и минем край митницата, за да попита нещо там.

В съседството на митницата беше голямо движение. Низове кола постоянно се точеха из прашния, нешосиран път, едни, отнасяйки из склада за града стоки, а други, отивайки да се натоварят.

При самия склад потни и прегънати одве хамали, българи и цигани, нещастни бедняци, за които не съществуваше ни хубав ден, ни прохлада, ни зелени акации и сенки, ни свободно време за разходка и почивка, пренасяха на гърба си товари в колата.

Другарят ми се отби до митницата и додето се завърне, аз наблюдавах тежката работа на хамалите. Големи дъсчени сандъци, криво-ляво заковани, чували пълни, каси, бъчви, кошове със защити отверстия от разна големина и форма, с марките на фабриките, се носеха от гърбовете на тружениците и се поставяха с много усилия, трясък и шум на волските кола. Пот като град течеше от почернелите чела: жилестите, ёки, със силно напрегнати мускули ръце, заморените и опечени лица, загрубели, погрознели и сякаш застарели от влиянието на тежкия ежедневен труд, труд упорен и неблагодарен, който дава прехрана, колкото да се не умре от глад – всичко това приковаваше болезнено любопитството ми и хилядният път пораждаше у мене тъжните размишления за неравенството в тоя свят, за тежкия дял, който животът е оставил на едни, когато други е облагодетелствувал, за съдбата, майка нежна за тез, а мащеха сурова за онез, и аз пак се озовавах, смутен и потиснат от тъга, пред мрачната и неразрешима гатанка на битието. Утре тия хора може би ще останат и без тая работа, сиреч и без тоя скуден залък хляб, жертва на неизвестността и на всичките тегла на нищетата, другарка тяхна негли от много години, другарка негли и до гроба.

Другарят се завърна и прекъсна нерадостните ми мисли. Тъкмо в тоя миг един хамалин, пхтящ под тежестта на товара си, минаваше край нас с тежки и бавни стъпки към колата. С. ме бутна за лакътя.

– Погледни тоя човек – каза ми той.

Аз погледнах хамалина. Дрипав, с почерняло лице, но с буден, интелигентен поглед, с оръфани в крачолите и обезцветени от носене панталони и със сетре, раздрано, лишено от повечето си копчета, с продънени обувки – из една от тях излизаше палецът на десния крак. Той изглеждаше да бъде на около трийсет и пет години. Като съгледа другаря ми, той леко му климна глава за поздрав и отмина.

– Познавате ли се? – попитах С.

– Да, тоя човек е Петър Завоев и заслужва всички да му целуваме краката.

Изгледах учуден другаря си.

– И веднага ще разберете защо – прибави С. – Говорят за добродетелта като за една дума само на днешно време, без никакво реално значение, съществуваща само в книгите на моралистите. Лъжа! Има добродетел. Има още високо благородство. Има сублимни героизми, себеотрицания. Гледайте Завоева. Той е не само грамотен, но даже доста развит човек, бил е някога някъде селски учител. Сега е човек с фамилия, с жена и четири деца и се поминува с тая работа.

– Но той би могъл да наиде по-подходяща за себе си работа и полесна? Службица например?

– Това е лесно да се каже, но мъчно се постига днес при тоя ужасен наплив на конкуренти за служби, които пълнят коридорите на министерствата, кафенетата и улиците. Познаваше ме Завоев, помоли ме, и аз след дълги ходатайствувания успях да му издействувам една службица, от скромната заплата на която би могъл да преживее безбедно с фамилията си. А то, брате, тежко беше у тях, вечен глад, мизерия безкрайна. Зарадва се човекът, когато му обадох, целува ми и двете ръце, плаче като дете: „Ти си ми спасител, казва, ти си спасител на децата ми, до гроб няма да забравя добрината ти!“ И да ви обадя, никога не съм се чувствувал по-честит, отколкото тогава, дете можах да избявам от окаянство тоя симпатичен човек. Това беше лани, по туй време.

– И след това го изключиха пак?

– Не, той е толкова усърден и разбран в изпълнение на службата си, при това и от партизанство стои далеч. Пооблече се, горкият, посветна му лицето. Нямаше по-щастлив от него. Често жена му идеше у дома, водеше и двете си малки момиченца при жена ми. Каква радост, каква благодарност! Това нещо трая около два месеца. Но той си даде оставката!

– И защо? – попитах зачудено.

– За да остане пак на пътя... Но слушайте как и защо. Един ден

дохожда при министъра и казва: „Господине министре, доход да ви поблагодаря за добрината, която имахте за мене. Вие ми дадохте службица, благодарен съм ви от душа и сърце.“

– И аз съм благодарен от вашата добросъвестна работа, господин Завоев – отговаря министърът.

– Сега се осмелих да ви помоля за една още услуга, за едно голямо благодеяние или, ако щете, за едно голямо дело на справедливост. Приимете ми оставката, господин министре, и повърнете службата на човека, комуто я отнехте.

Министърът зяпна от удивление. Останах поразен и аз.

– Ако не дойдох по-рано да ви направя тая молба – продължи Завоев, – то беше, че аз не познавах тоя човек, а го познах, познах и него, и състоянието му едвам пред една неделя, и оттогава съм не знам какво нещо е, измъчих се, господине министре, чини ми се, че съм сторил убийство. Господин Петранов, когото уволнихте, бог му дал осем дечица... Но бедност, бедност, господин министре! Каквото спестил от службата, отишло за дългове и за разноски по лекуване на баща си и на едното си момче, което лежи от осем месеца, повалено от гръбначна болест. Има двама синове на служба, но излезли лоши синове и не го поглеждат... Майката се вайка из двора като луда, децата му плачат гладни и голи... Бедност, бедност, ви казвам... Нещастният човек е отчаян... Когато срещам тоя човек на улицата, бягам... страх ме е да го срещнат очите ми... Господин министре, бъдете милостив: какво ще прави на старо време? Кой ще го пожали? Как ще изхрани тия клети деца? Разпитвах сам навсякъде, няма ли възможност да му се намери някоя службица, доде дослужи до пенсия. Никъде няма, няма и в нашето министерство празна служба, както знаете. Отстъпям му моята. Не искам да бера греха му.

Министърът се покърти дълбоко.

– Чакайте малко навън – каза му той. Разговорихме се как да постъпим. След дълги колебания министърът реши да изпълни молбата на Завоева, уволни го и назначи пак Петранова. Но той се силно интересува за тоя прекрасен Завоев, обеща му да му намери някаква нова длъжност в непродължително време и го изпрати обнадяден и щастлив, като му стискаше горещо ръката. За жалост, министерството падна скоро, което нещо повлече и моето уволнение, и Завоев си остана без служба. Ето го сега, от година насам работник, често без работа, надничар, хамалин. Но попитайте го съжалява ли за самопожертвуването си. Не, той работи от заран до вечер, изкарва залька за себе и за децата си – разбирате какъв е

тоя залък корав и несигурен. Но той ми каза веднъж, че сега е щастлив, че е спасил други човеци, че душата му е спокойна. Прекрасен човек, рядко сърце!

В това време Завоев се зададе с нов товар на гърба.

Обилен пот обливаше труженическото му чело, снагата гънеше под бремето, едната пола на дрипавото му сетре се развяваше от витошкия ветрец, който люшкаше в алеите листата на акациите, под сенките на които се разхождаха пременени охолни господиновци и дами в цветни облекла.

София, 14 април 1906

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Мартин Митов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5038>]